

KONYA'DAKİ SELÇUKLU ANIT KABİRİ KÜMBETHANE'DE MEDFUN SELÇUKLU HANEDANI VE CESETLERİNİN KEMİK YAPILARI

Mehmet ÇAYIRDAĞ – Halit ERKİLETLIOĞLU

I-KÜMBETHÂNE'DE MEDFUN SELÇUKLU HANEDANI

Oğuzların Kınık boyundan olan Anadolu Selçuklu Sultanlarının ve hanedanın herhalde erkek üyelerinin (şehzadelerin) büyük bir bölümünün medfun bulunduğu, Konya'daki Alâeddin Camii avlusunda bulunan iki kümbet-türbeden biri olan ve Kümbethâne ismi ile meşhur olan Kılıç Arslan Kümbet-anıt kabrini detaylı olarak incelemek bir tarihçi olarak fevkalâde heyecan verici olmalıydı.

Bu düşüncelerimi paylaşan araştırmacı arkadaşım Halit Erkiletlioğlu ile birlikte türbeyi incelemeye başladık. Öncelikle çok bakımsız, bazı dönemlerde basit onarımlar görmüş ise de tamamen pejmürde bir yapı ile karşı karşıya geldik. Binanın sıvaları dökülmüş kapı ve pencereleri orijinaleri yerine basit tahta ve saçlarla kapatılmış, güya onarım yapıyoruz diye üst kattaki çini lahitler rast gele yazılar birbirine karışmış durumda cahilce tamir edilmiş, türbe tavan ve yan duvarlardan akan toz toprak içinde kalmış bir vaziyette idi. Bu memleketi kılıçları ile bize kazandıran, vatanımızdaki en mukaddes makamlarından biri olan sultanların türbesini bu hale getiren ve bu halde tutan neslimize ve bilhassa resmî görevlilere ve çevresindeki halka en azından teessüfler ettik.

Sonradan yapılmış basit ve paslı bir küçük kapıyı, önüne biriken toprak ve çamurları zorlayarak açıp, asıl çalışmak ve görmek istediğimiz, sultanların cesetlerinin bulunduğu alt kata (cesetliğe) büyük bir heyecanla girdik. Burada hüsrânımız daha da arttı. Selçuklu Sultanlarının cesetleri eski Türk âdeti gereğince tahnit ediliyor, mumyalanıyor, buna uygun olarak iki katlı yaptırmış oldukları türbelerinin alt katında toprağa verilmeden açıkta kalacak şekilde yerleştiriliyor ve zaman zaman hayatta bulunan aileden hükümdarlar buraya inerek ecdadına ait cesetleri bizzat ziyaret ediyorlardı. Cesetlerin tahnit edilmesinin önemli bir sebebi de sultanların genellikle türbelerinin çok uzağında, savaşlarda veya başka bir sebeple vefat etmeleri idi. O devirlerde böyle uzak yerlerden cesetlerin günlerce süren yolculuklarını bozulmadan gerçekleştirmek, ancak bunların ecdattan gelen usullerle ilaçlanıp tahnit işlemine tâbi tutulması ile mümkün oluyordu. Meselâ Selçuklu Sultanlarından I. Gıyaseddin Keyhüsrev Batı Anadolu'da Bizans'la yapılan bir savaşta şehit olmuş, I. Alâeddin Keykubad da Kayseri'deki sarayında zehirlenerek vefat etmiş, cesetleri tahnit edilerek buralardan Konya'ya taşınmıştır ki bu hususlar aşağıda tekrar ele alınacaktır. Yine Anadolu Selçukluları ile birlikte Tokat-Sivas-Kayseri-Malatya civarını Bizans'tan fethedip burada bir devlet kuran Danişmentlilerin ikinci hükümdarı Melik Emir Gazi, Malatya'da vefat etmiş, cesedi tahnit edilerek buradan türbesinin bulunduğu Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesindeki Melik Gazi köyüne taşınmıştır. Onun ve yakınlarının cesetleri burada bulunan sanatkârane tuğla işçilikli türbenin alt katında muhafaza edilmektedir. Bu âdet Selçuklulardan Osmanlılara da geçmiş olup merkez Bursa ve İstanbul dışında vefat eden I. Murat, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman gibi sultanların cesetleri de tahnit edilerek Bursa ve İstanbul'daki türbelerine taşınmışlardır. I. Murat ve Kanunî'nin bu sebeple vefat ettiği yerde tahnit esnasında çıkarılan iç organlarının gömülü olduğu ikinci bir türbeleri de bulunmaktadır. Ancak Osmanlı türbelerinin cesetlikleri tamamen kapalı olup, Selçuklular gibi bunları sonradan görmek mümkün değildir.

Türklerin cesetlere yaptığı bu işleme doğrudan mumyalama diyemiyoruz. Çünkü mumya, cesedin özel işlemlere tabi tutulup, ilaçlı sargılara sarıldığı eski Mısır'ın

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

uygulamalarını hatırlatmaktadır. Onlar batıl inançlarla cesedin çürümemesi için bu işlemi yapıyorlar, Türkler ise zaruret sebebi ile bunu uyguluyorlardı. Türklerin sargısız, tamamen kimyevi maddelerle (mesela şap) cesedin çürümesini önleme işlemine tahnit edilme diyoruz.

Türbeye girdiğimizde Selçuklu Sultanlarının tahnit edilmiş cesetlerini sıra sıra kerevetler üzerinde dizilmiş olarak göreceğimizi zannediyorduk. Karşılaştığımız durum çok farklı ve hüzün verici idi. Cesetler tamamen mumya olmaktan çıkmış, dağınık ve ayrı ayrı kemikler haline gelmişti. İşin acı tarafı bütün kemikler birbirine karıştırılmış, kafatasları ayrıca büyük bir çuvala doldurularak karşı duvara dayanmış, gövde, kol ve bacakların kemikleri de türbenin ortasında bulunan orijinal üstü açık mermer bir sanduka içine yığılmış, yani hangi kemiğin hangi cesede ait olduğunu anlamak imkânsız hâle getirilmiştir. Türbenin bu alt katında basit sıva tamirinden ibaret onarıma ait döküntüler olduğu gibi bırakılmış, iyice kapanamayan basit kapının açık olan alt tarafından giren kedi ölülerıyla ortalık mezbeleye dönmüştü. Bütün bunları acı içinde seyrederek ve büyük cedlerimize karşı oluşan bu rezalet ortamdan kendimizi de mesul hissederek o gün, önce burasının temizlenme işine girişip topladığımız çuvallar dolusu toz toprağı ve diğer yabancı pislikleri dışarı atarak olabildiğince türbeyi temizledik. Çuvala doldurulmuş kemikleri de ortadaki açık lahit içine yerleştirdik ve bu şekilde belli ölçüde etrafta bir düzen sağladık.

Bugün sadece karışık kemikleri ile karşılaştığımız sultanların cesetlerinin 20. asrın başına kadar sağlam vaziyette ayrı ayrı varlıklarını koruduğunu, buraya inildiğinde cesetlerin bu şekilde tek tek görülebildiğini İbrahim Hakkı Konyalı ve Osman Turan gibi şimdi rahmetli olmuş büyük tarihçilerimiz eserlerinde belirtmişlerdir. Öyle ise ne olmuşta yedi asır sağlam durumunu koruyan cesetler bu kadar kısa zamanda bozulup karışmışlardı? Söylenişine göre Konya'da askeri müfettişlik yapan bir komutana bazı cahil ve maksatlı şahıslar buradaki sultanların cesetlerinden bahsetmişler ve mumyaların parmaklarında kıymetli yüzüklerin olduğunu söylemişlerdir. Bunun üzerine komutan cesetlere bakmak için onları dışarı çıkarmış ve söylenenlerin doğru olmadığını görmüştür. Ancak cesetler epey müddet dışarıda kalmış, sonunda hayır sahiplerince türbeye tekrar indirilmiş ise de, zaten bozulmaya yüz tutmuş olan cesetler tamamen dağılıp kemik haline gelmişlerdir. İncelediğimiz kemikler arasında sadece bir kaburga kemiğini birleştirecek şekilde kalmış bir deri parçası bulunmakta idi.

Türbenin üst katında sekiz adet sembolik sanduka bulunmaktadır. Bu bakımdan burada sekiz adet sultanın cesedini bulunması gerektiği yapılan araştırmalarda belirtilmiştir. Hâlbuki incelediğimiz kemikler içinde büyük küçük yirmi beş adet kafatası bulunmaktadır. Böylece anlaşılıyor ki burada sultanlarla birlikte hanedana ait bir kısım şehzadeler de defnedilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi 19. asrın ortalarına doğru Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın Mısır ordusu Konya'ya girdiğinde türbede hazine aramak üzere tahribatta bulunmuş, bu arada üst kattaki lahitler de parçalanmış ve herhalde cesetler de karıştırılmıştır. Lahitler sonradan güya onarılırken de çok acemice işçilik uygulanmış ve yazılar birbirine karıştırılmıştır. Bu sebeple üzerleri rahat okunamadığından ve bazıları da herhalde düz ve yazısız olduğundan hangi lahtın hangi sultana ait olduğu tam olarak anlaşılammaktadır. Türbenin her tarafında yapılması gerektiği gibi bunlarında acilen ehil eller elinde restorasyonunun yapılması gerekmektedir. Böylece bazı yeni tarihi bilgiler de edinilmiş olacaktır. Bu görev tabii öncelikle Vakıflar Genel Müdürlüğüne aittir.

Türbede muhakkak ki hanedanın erkeklerinin cesetleri bulunmaktadır. Zira açık kapıdan her zaman ziyaret yapılmakta ve yeni cesetler ilave edilmekte idi. Kadınlara ait türbe kümbetlerde genellikle alt katın kapıları yoktur, duvar devam etmektedir. Buna örnek olarak Kayseri'deki Hunat Hatun (Alâeddin Keykubad'ın zevcesi, Gıyaseddin Keyhüsrevin Annesi), Şah Cihan Hatun (Döner Kümbet), Suli Paşa Hatun (Köşk Medrese, Alâeddin Eretna'nın hanımı) kümbet-türbelerini verebiliriz. Alt katı açık olan hanım türbelerinde ise ceset herhalde burada toprağı verilmiştir, yine Kayseri'de Gevher Nesibe Hatun ve Âdile Hatun (Çifte

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Kümbet) türbeleri gibi. Öyle ise Selçuklu hanedanına ait hanımların cesetleri nereye defnedilmiştir. Bu konuda aklımıza Kümbethâne'nin yanında, yine Alâeddin Camii avlusunda bulunan ve bugün kime ait olduğu bilinmeyen inşası yarım kalmış kümbet gelmektedir. Bir ihtimal hanımlar buraya gömülmüşlerdir.

KÜMBETHÂNE'NİN MİMARİSİ

Türbede medfun sultanlara geçmeden önce kümbetin kısaca mimarisi hakkında bilgi vermek uygun olacaktır. Türbenin mimarisini hazırladığı üç ciltlik hacimli eserinde yeniden ele alan Prof. Dr. Orhan Cezmi Tuncer'e göre (1) Kılıç Arslan Kümbet'i ismi ile anılan bu kümbet Anadolu'daki klasik Selçuklu tarzında olan benzerlerinin en büyüğüdür. Önden gövdenin kenarlarının boyları yaklaşık 3.50M'dir. Kuzeydoğu giriş cephesinde bulunan üst kat kapıya sağlı sollu çift merdivenle çıkılır. Bu kapı sonradan pencere şekline sokularak kapatılmıştır. Kümbetin doğuya açılan penceresi bugün kapı olarak kullanılmaktadır. Yüksek gövde şimdi bozulmuş iki yazı kuşağı (herhâlde ayetler) ile neticelenerek yine önden tuğla külaha geçilir. Aslında külahın tuğlaları camgöbeği renkli sırla kaplı idi ancak bugün tamamen bozulmuştur. Gövde iç planı daireseldir. Kenarlarda yerden 6.50M'ye kadar yükselen girintiler bulunmaktadır. Burada iki de üst pencere bulunmaktadır. Ortada ikisi önde, altısı arkada bir hizada sekiz çini lahit bulunmaktadır.

Bugünkü avlu zemininden 80 cm yüksekliğinde basit dairesel bir duvarla çevrili bulunan alt kata (cesetlik) üst kata çıkan merdivenlerin altındaki küçük kapıdan girilir. Burası ışıksız basit bir kubbe ile örtülüdür.

Kümbetin külahı altında kapı üzerinde başlamak üzere çini lacivert zemin üzerine beyaz harflerle Ayetelkürsi dolaşır. Yazıların çoğu bozulmuştur. Bunun altında çiçek ve geometrik bezemeli zemin üzerine sülüs yazı ile yazılmış, tercüme olarak şu kitabe bulunmaktadır; *"Bu türbenin inşasını Emirül-mü'minin'in (Halifenin) yardımcısı, Rum ve Şam beldelerinin sultanı, meliklerin ve sultanların iftiharî, İslam ve Müslümanların delili, müşriklerin kâtili, Kılıç Arslan'ın oğlu Mesud'un oğlu Büyük Sultan İzzeddin Kılıç Arslan emretti. Allah kendisini aziz etsin."* Türbeyi yaptıran Kılıç Arslan Anadolu Selçukluların beşinci sultanı olup 1156 – 1192 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Kitabede türbenin yapılış tarihi bulunmamaktadır. Kümbet içindeki çini lahitlerden sağdan ikincisinde ise "Ey Tanrım, bu kabrin sahibi şehit ve ricacı, fetihler babası Mesud'un oğlu Kılıç Arslan'ı esirge" yazıları okuna bilinmiştir (2).

KÜMBETTE MEDFUN SELÇUKLU SULTANLARI VE ŞEHZADELER

Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan 1071 yılında Bizans İmparatoru Romanos Diogenes'i Malazgirt'te mağlup etmiş ve onunla Anadolu'nun kendisine teslimi ve savaş tazminatı ödenmesi şartlarıyla bir antlaşma da yapmıştır. Ancak Bizanslıların bu anlaşmayı kabul etmeyerek imparatoru da değiştirmeleri üzerine Alp Arslan ve sonra yerine geçen oğlu Melikşah, Malazgirt savaşı kazanılmamış gibi Anadolu'yu bölge bölge fethetmek üzere komutanlarını ve hanedandan Süleyman Şah'ı vazifelendirmişlerdi. Bu komutanlar gösterilen bölgeleri fethedip buralarda Artuklular, Mengücekliler, Saltuklular gibi adları ile anılan birer devlet kurmuşlardır. Süleyman Şah da bütün Güney ve Batı Anadolu'yu kısa sürede fethetmiş, Türkler Üsküdar'dan ve Kadıköy'den İstanbul'u seyretilmişlerdir. Süleyman Şah İstanbul'u da almak üzere batıda fetihlere devam etmek için 1075 yılında devletine ilk başkent olarak Anadolu'nun batı ucundaki İznik Şehrini seçmiştir. Bu durumda Selçuklularla Bizans arasındaki sınır İstanbul Boğazı olmuş, bunu Bizanslı tarihçiler de teyit etmişlerdir. Süleyman Şah daha sonra fetihlerine Doğu Anadolu'da devam etmiş, bu arada Ermeniler'in elinde

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

bulunan Antakya'yı fethetmiştir. Buradan hareketle Halep- Musul istikametine doğru Büyük Selçuklular tâbi bölgelere girince Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından üzerine gönderilen ordu ile Halep yakınında 1086 yılında yaptığı muharebede mağlup ve şehit olmuş, cesedi tarihi kayıtlara göre Halep'e, ananelere göre de bu çevrede Fırat üzerinde bir ada olan Câber Kalesine gömülmüştür (3).

Süleyman Şah'ın ölümü üzerine Melikşah onun oğullarını İran'a yanına aldırdı ve kendisi ölünceye kadar Anadolu'ya bunlardan herhangi birisinin gelip babası yerine sultan olmasına müsaade etmedi. Ancak Süleyman Şah'ın İznik merkezli devleti, yerine vekâleten bıraktığı emiri Ebulkâsım'ın idaresinde devam etti. Melikşah arka arkasına gönderdiği Porsuk ve Bozan kumandasındaki orduları ile Ebulkâsım'ı öldürüp Anadolu Selçuklu devletini kendisine bağlamak istemiş, ancak Ebulkâsım öldürüldü ise de yerine geçen Ebulgâzi devleti devam ettirmiştir. Nihayet 1092 yılında Melikşah vefat edince Süleyman Şah'ın oğulları Kılıç Arslan ve Davut (Kulan Arslan) İznik'e gelmiş ve büyük kardeş I. Kılıç Arslan saltanatı devralmıştır.

Türklerin bu şekilde Boğaz'a kadar bütün Anadolu'yu ele geçirmeleri Avrupa'da büyük heyecan ve korku yarattı. Bunun üzerine Bizans'ın kışkırtmaları ve Papa'nın çabası ile Anadolu'yu Türklerden kurtarmak veya en azından daha fazla ilerlemelerini önlemek, Kudüs'e kadar gidip Hıristiyanlarca mukaddes olan mekânları Müslümanları elinden almak üzere tarihte görülmemiş şekilde Haçlı Seferleri dediğimiz, Avrupa Hıristiyanlarının doğuya meşhur istila hareketleri başladı. İlk sefer o zamanki Dünya nüfusuna göre olağanüstü bir rakam olan altı yüz bin zırhlı haçlı ordusunun, Avrupalı krallar ve kontların kumandasında harekete geçmesi ile gerçekleşti. Bu ordu 1097'de başkent İznik'i I. Kılıç Arslan'ın elinden aldı. Eskişehir'de onlarla yapılan büyük muharebe de kaybedildi. Bu mücadelelerde Kılıç Arslan'ın yanında Orta Anadolu'da Danişmendli Devletinin kurucusu Danişmend Gazi ve Kayseri Emiri Hasan Bey de bulunuyordu. Haçlılarla Ereğli ve Kayseri çevresinde yapılan savaşlarda bir netice vermemiş ve Anadolu'nun sahilleri onların eline geçmişti. Kılıç Arslan bunun üzerine Konya'yı devletine merkez yaptı. Haçlılar Melikşah'ın ölümü ile Büyük Selçuklu Devletinin içine düştüğü karışıklıktan istifade ederek Urfa ve Antakya'da devletçikler (Kontluklar) kurup Kudüs'ü ele geçirerek burada bulunan yetmiş bin Müslüman'ı kılıçtan geçirdiler. Haçlıların tekrar üç yüz bin kişilik bir kuvvetle Anadolu'ya girmeleri üzerine ise Kılıç Arslan ve Danişmend Gazi onları Amasya ve Ereğli'de büyük mağlubiyetlere uğratmışlar, hemen tamamına yakını kılıçtan geçirip kontlarını esir almışlardır.

Kılıç Arslan bundan sonra babası Süleyman Şah gibi doğuya doğru harekete geçip Danişmendliler'den Malatya'yı aldı ve Haçlılar elindeki Urfa'yı muhasara etti. Ardından çevredeki Büyük Selçuklular'a tâbi şehirleri ve bölgeleri ele geçirince Büyük Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar'ın Emir Çavlı komutasında gönderdiği ordu karşısında 1107 yılında mağlubiyete uğrayıp Habur Suyunu atı ile geçerken burada boğuldu. Cesedi Silvan'da defnedildi (4). Böylece Haçlı tehlikesi ortada iken Türkler birbirine düşmüş ve bir büyük kahraman evlat bu şekilde en hassas zamanda kaybedilmiştir. O, üstün Haçlı sürülerine karşı Anadolu'yu ebedi bir Türk İslâm vatanı olarak savunmuştur.

I. Kılıç Arslan'ın Şahinşah, Mesud, Arap ve Tuğrul Arslan adında dört oğlu vardı. Babaları şehit olunca bunlar da Büyük Selçuklular tarafından gözaltına alınıp Anadolu Selçuklu tahtı bir müddet boş kaldı. Devleti her ne kadar emirlerden Kapodakya (Kayseri) hâkimi Hasan Bey korumaya ve bu arada Haçlı ve Bizans'la mücadeleye çalıştı ise de Bizanslılar bu başsızlıktan istifade ile sahiller dâhil Anadolu'nun birçok bölgelerini ele geçirdiler. 1110 yılında Kılıç Arslan'ın büyük oğlu Şahinşah Büyük Selçuklular yanından gelerek Konya'da üçüncü Anadolu Selçuklu Sultanı olarak tahta çıktı. 1116 yılına kadar süren saltanatı Bizans'la mücadele ile geçti. Bu tarihte kardeşi Mesud, kayın pederi Danişmendli

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

hükümdarı Emir Gazi'nin desteği ile ağabeyi Şahinşah'ı ortadan kaldırarak başkent Konya'yı ele geçirip Anadolu Selçukluların dördüncü hükümdarı oldu. Diğer iki kardeş de Bizans'a ve doğudaki devletlere sığındılar.

39 yıl gibi uzun bir süre saltanatta bulunan Sultan I. Mesud, batıda Bizanslılar'a doğuda Türk beyliklerine karşı fetihlerde bulunmuş, bu arada 1.400.000 kişilik ikinci Haçlı seferini 1147 de Eskişehir'de karşılayıp onları tamamen kılıçtan geçirerek büyük bir zafer kazanmıştır. Konya'da yaptırdığı cami, saray ve surlarla burasını başkent olarak imar ettirmiştir. Onun yaptığı Konya Ulu Camii, sonradan I. Alâeddin Keykubat'ın yeniden imarı neticesi Alâeddin Camii adını almıştır. 1155 de Konya'da vefat eden Mesud bu cami avlusuna yaptırmış olması lazım gelen türbeye defnolunmuştur (5). O hayatında iken babası I. Kılıç Arslan'ın Silvan'daki türbesinde bulunan cesedini dahi buraya nakletmeye teşebbüs etmiş fakat nakil gerçekleşmemiştir. Yine Konya'da yayın kirişi ile bağdurttuğu kardeşi ve kendisinden evvelki sultan Şahinşah'ın cesedinin dahi buraya defnedilmiş olması lazımdır. Bu türbe I. Mesud'un oğlu II. Kılıç Arslan zamanında yenilenerek Kümbethâne ismini alıp Selçuklu sultanlarının anıt-kabri olmuştur ki yukarıda bu hususta malumat verilmiştir.

I. Mesud ölümüne yakın memleketi eski Türk âdeti gereğince Kılıç Arslan, Şahinşah ve Devlet isimindeki üç oğlu ve damatları olan Danişmendli ve Artuklu melikleri arasında görev taksimine tâbi tutmuş, ancak yine hayatında iken büyük oğlu II. Kılıç Arslan'ı yerine Sultan olarak ilan etmiş ve kendisi de emirleri ile birlikte bir merasimle ona biat etmiştir. Kılıç Arslan babasının bu merasimden kısa süre sonra ölümü üzerine sultan olunca ilk işi ortanca kardeşi Devlet'i ortadan kaldırmak olmuştur. Devlet'in de cesedi büyük bir ihtimalle Kümbethâne'dedir. Ankara ve civarının meliki olan diğer kardeş Şahinşah Danişmendliler ve Bizanslılarla işbirliği yaparak uzun süre Kılıç Arslan'la mücadele etmiş, neticede Bizans'a iltica ederek orada kaybolmuştur.

Kılıç Arslan Danişmendli devletinin kalıntılarını ortadan kaldırarak Orta ve Doğu Anadolu'da Türk birliğini sağlamıştır. 1176 yılında Bizans'la Batı Anadolu'da yaptığı Miryakefalon muharebesini büyük bir zaferle kazanarak Malazgirt'ten sonra Bizans'ın Anadolu'yu ele geçirmek ümidini tamamen söndürmüştür. Kılıç Arslan hayatının sonuna doğru babası gibi eski âdet gereği 1186 yılında memleketi 11 oğlu arasında taksim etmiş, en küçük oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev'i de veliâht (kendisinden sonra olacak sultan) tayin etmiştir. Ancak diğer çocuklar bu tayine itiraz ederek babaları daha hayatta iken Ona ve birbirlerine karşı saltanat mücadelesine girişmişlerdir. Büyük oğlu Sivas Meliki Melikşah Konya'ya gelerek saltanatı ele alıp babasını yanında bir bakıma muhafaza altına almıştır. İşte tam bu sırada 1190 yılında üçüncü Haçlı seferi zuhur etti. Selahattin Eyyubî'nin Haçlıların eline geçmiş bulunan Kudüs'ü kurtarması üzerine yola çıkan bu beş yüz bin kişilik ordu yollarda göçebe Türkmenler tarafından hayli hırpalandıktan sonra Akşehir'de Melikşah'ın kumandasındaki Selçuklu ordusu ile karşılaştılar. Melikşah yanında bulunan kardeşleri Ankara Melik'i Mesud ve Uluborlu Melik'i Gıyaseddin Keyhüsrev'le birlikte haçlılara bir hayli zayıf verdirdi ise de onların Konya Başkentini ele geçirmelerine mâni olamadılar. Haçlılar Konya'da bir hayli tahribat yapıp çok miktarda yağmada bulunarak ihtiyaçlarını karşıladılar. Buradan sahile doğru harekete geçip memleketten ayrıldılar. Haçlılar gittikten sonra da kardeşler arası mücadeleler devam etti. Babaları yaşlı sultan bunlar arasında gidip gelmek zorunda kaldı. Nihayet veliâht tayin ettiği küçük oğlu Keyhüsrev'le, büyük oğlu Melikşah'ı Aksaray'da muhasara ederken 1192 yılında burada vefat etti. I. Gıyaseddin Keyhüsrev babasının vasiyetine uyarak Konya'da sultanlığını ilan edip tahta çıktı. Tabii babasının cesedini de Aksaray'dan taşıyıp onun yeniden yaptırdığı Kümbethane'ye defnetti. Kılıç Arslan'ın kafatasının, Selçuklu Sultanları arasında en yaşlısı olarak vefat etmiş olduğundan, kemik yapısı itibariyle aşağıdaki listede 6 numara ile gösterilen olduğu

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

kanaatine varılmıştır. Türbenin üst katındaki çini lahitlerden de baştan ikinci ve kitabeli olanı ona aittir.

II. Kılıç Arslan'ın saltanatı başında öldürülmüş olduğu kardeşi Devlet'ten başka, Bizans'a iltica eden diğer kardeşi Şahinşah'ın çocukları Konya'da hapis bulunuyordu (6). Eğer bunlar babalarının yanına, Bizans'a gönderilmedi ise herhalde bir müddet sonra ortadan kaldırılıp cesetleri Kümbethâne'ye konmuştur.

I. Keyhüsrev'in Konya'da saltanatı sürerken büyük ağabey Melikşah 1196 yılında Kayseri Melik'i olan Nureddin Sultanaşah'ı ortadan kaldırmış ancak kendisi de aynı yıl Aksaray'da vefat etmiştir. Her iki şehzadenin cesetlerinin nerede gömülü olduğu belli değildir. Melikşah'ın ölümü ile Keyhüsrev için büyük bir tehlikenin ortadan kalktığı düşünüldüğünde bu defa aynı yıl büyük kardeşlerden Tokat Meliki II. Süleyman Şah ordusu ile gelip Konya'yı kardeşinden almış, Keyhüsrev de yapılan antlaşma gereği çocuklarını da alarak Bizans'a iltica etmiştir.

Süleyman Şah önce bazı kardeşlerinin elinde bulunan vilayetleri merkeze bağlayarak onların melikliklerine (valilik) son verdi. Bu cümleden olamak üzere Argunşah ve Berkyarukşah'a ait Amasya ve Niksar bölgelerini merkeze bağladı. Elbistan Melik'i Tuğrulşah kendisine bağlı olarak yerinde kaldı (7). Niğde Melik'i Arslanşah ve Ereğli Melik'i Sancarşah'ın da aynı akıbete uğradığından şüphe yoktur. Malatya'yı fethetmesi üzerine burasının meliki kardeşi Kayserşah kayınpederi Eyyubi Sultanı Melik Âdil'e sığındı. Ankara Melik'i olan Mesud'un üzerine yürüyüp iki oğlu ile birlikte bu kardeşini de ortadan kaldırdı. Herhalde şehzadeler arasında son olarak teslim alınıp öldürülen Ankara Melik'i Mesud ve iki oğlunun cesedi Kümbethâne'ye konmuş olmalıdır.

II. Süleymanşah ilk seferini Adana Ermenileri üzerine yapıp onları itaat altına aldı (8). Daha sonra Gürcüler üzerine sefere çıktı. Bu sefer esnasında Erzurum'da bulunan Saltuklu Türk Devletine son verip buranın idaresine Elbistan'dan sonra Malatya Melik'i olan kardeşi Tuğrul Şah'ı tayin etti. Gürcülerle yaptığı muharebede başarısızlığa uğrayarak geri dönmek zorunda kaldı. Gürcüler üzerine ikinci bir teşebbüste bulundu ise de yolda 1204 yılında vefat etti ve cesedi Konya'ya getirilip Kümbethâne'ye defnedildi (9).

Genç yaşta ölen Süleymanşah'ın yerine çocuk yaşta olan oğlu III. Kılıç Arslan Konya'da tahta çıkarıldı. Ancak bir yıl dolmadan Bizans'ta mülteci olarak bulunan eski sultan I. Keyhüsrev, taraftarı emirler tarafından davet edilerek, III. Kılıç Arslan tahttan indirilmiş yerine ikinci defa saltanata geçirilmiştir. Bu sırada, 1204 yılında meydana gelen Dördüncü Haçlı seferi, Müslümanlardan çok Bizans'a zarar vermiş, İstanbul onlar tarafından işgal ve yağma edilmiştir. III. Kılıç Arslan bir müddet sonra ortadan kaldırılmış ve muhakkak ki cesedi de Kümbethâne'ye konulmuştur.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev bu ikinci saltanatı esnasında Ermeniler, Bizans ve Trabzon Rumları ile mücadeleye girerek Antalya ve Samsun çevresini fethedip ülkenin Akdeniz ve Karadeniz bağlantılarını açtı ve böylece uluslar arası kervan ticaretini rahatlattı. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Laskaris'le arası açıldı ve nihayet iki devletin ordusu 5 Haziran 1211 tarihinde Batı Anadolu'da Alaşehir'de karşılaştı. Savaş başlangıcında Selçuklu ordusu galip geldi ise de askerler sultanı yalnız bırakıp yağmaya dalınca durumu gözleyen mağlup Bizans İmparatoru yanında kalan kuvvetlerini yalnız sultana hücum ettirdi. Bizans askerleri kendileri ile kahramanca çarpışan sultanı, atının ayaklarını keserek yere düşürüp şehit ettiler. Savaş bundan sonra tersine döndü. Sultanın şahadetinin duyulması üzerine Selçuklu ordusu dağılıp mağlup oldu. Bir müddet sonra Bizans'la yapılan anlaşma neticesinde sultanın tahnit edilmiş cesedi, esir Selçuklu emirleri ile birlikte Konya'ya gönderildi. Konya'ya getirilen Sultanın naaşı, bu sırada yeni sultan olan büyük oğlu I. Keykâvus tarafından tertip edilen büyük bir merasimle babası ve dedesinin yanına (Kümbethâne'ye) defnedildi. İzzeddin Keykâvus ertesi gün babası ve ecdadının türbesini ziyaret edip ruhları için fakirlere, zaviye ve

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

medreselere, irfan sahiplerine çok paralar dağıttı. Sultan türbeye muhafız tayin etti ki Selçuklu devrinde her Cuma günü altın gerdanlıklı ve kızıl atlaslı bir at bu ecdat türbesinde hizmette tutulurdu (10).

Kümbethâne'deki kafatasları içerisinde, aşağıdaki listede 1 numara ile gösterilen ve üzerinde kılıçla açılan bir delikle birlikte kemik üzerinde kılıç darbesi izleri bulunan kafatasının I. Keyhüsrev'e ait odluğu kanaatine vardık. Çünkü yukarıda zikredildiği gibi o attan düşürülerek Bizans askerleri tarafından kılıç darbeleri ile şehit edilmiştir.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu ikinci saltanatı esnasında Kayseri'de vefat eden Kızkardeşi Gevher Nesibe Hatun'un vasiyeti üzerine bu şehirde Hicri 602, Milâdi 1205 yılında meşhur Gıyasiye ve Şifaiye tıp medresesi ve hastanesini yaptırmıştır ki bu binalar plâni itibariyle Anadolu'da modern anlamda ilk tatbiki tıp kurumudur. Gevher Nesibe Hatun'un türbesi de buradadır.

I. Keyhüsrev'in vefatında Malatya vâlisi Keykâvus, Tokat Valisi Alâeddin Keykubat ve küçük yaşta Keyferidun isimli üç oğlu bulunmakta idi. Yerine emirlerin daveti üzerine büyük oğlu I. İzzeddin Keykâvus geçti. Kardeşi Alâeddin Keykubat saltanata kendisi geçmek için ağabeyini Kayseri'de muhasara etti ise de muvaffak olamadı, Ankara'da teslim oldu. Ağabeyi onu öldürmeyerek saltanatı süresince Malatya yakınında bir kaleye hapsetti.

1211 yılında tahta çıkan Keykâvus ilk iş olarak Karadeniz'de önemli bir liman ve ticaret yollarının tarihi iskelesi olan Sinop şehrini fethedip Türk vatanına dahil etti ve uluslar arası ticaretin önünü açtı. Daha sonra Haçlıların geri aldığı Antalya'yı da büyük mücadeleler neticesi fethetti ve böylece Anadolu'nun Akdeniz ve Karadeniz çıkışlarını tekrar açtı. Son olarak Eyyübiler üzerine çıktığı Halep seferinin başarısızlıkla neticelenmesine üzülen 1220 yılında Malatya'da veremden vefat etti. Cesedi Sivas'a getirilerek burada yaptırdığı hastanesi içindeki türbesine defnedildi. Böylece Keykâvus dedeleri I. Süleymanşah ve I. Kılıç Arslan gibi türbesi Konya dışında bulunan üçüncü Anadolu Selçuklu Sultanı olmuştur.

Sultan I. İzzeddin Keykâvus'un çocuğu olmadığı için yerine Malatya civarında bir kalede hapis bulunan kardeşi I. Alâeddin Keykubad geçirilmiştir. Küçük kardeş Koyluhisar Melik'i Celâleddin Keyferidun'un âkibeti belli değildir. İhtimal o eceliyle ölecek veya sultan tarafından ortadan kaldırılarak cesedi Kümbethâne'ye konmuştur.

Anadolu Selçuklularının en büyük sultanı olan I. Alâeddin Keykubat, 1220'de başlayan saltanatına Alanya'yı fethederek başlamış, Ermeniler, Haçlılar, Eyyübiler ve Artuklular üzerine muhtelif seferler yaparak devletin tâbiyetini sağlamıştır. Orta Asya'da Cengiz Han'la ortaya çıkan Moğollar önünde çekilerek İran'a gelip, oradan Anadolu Selçuklu sınırlarına tecavüzde bulunan Türk Harzemşahlar devleti hükümdarı Celaleddin Mengüberti ile 1230 yılında Erzincan yakınında Yassıçemen'de yaptığı muharebede büyük bir zafer kazanmıştır. Moğollar'a karşı ülkede tedbirler almış, 1237 yılı Mayıs'ın otuzbirinde 45-50 yaşlarında Kayseri'de yaptırmış olduğu sarayında(Keykubadiye), elçiler kabul edip orduyu yeni bir sefere hazırlarken Ramazan Bayramında zehirlenerek vefat etmiştir. Cesedi tahnit edilip (herhalde iç organları Kayseri'de bırakılmış, nitekim Keykubadiye harabelerinde eskiden halkın Alâeddin Keykubat'ın mezarı dediği kalıntılar vardı) Konya'ya, Kümbethâne'ye, ecdadının yanında taşınmıştır.

Keykubad'ın bu anî ölümü ve yerine vasiyeti hilafına liyakatsiz olan büyük oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tahta çıkarılması devleti Moğollar karşısında güçsüz bırakmış ve ülke kısa sürede onların istilasına uğramıştır. O ölümü hâlinde yerine ortanca oğlu Kılıç Arslan'ı veliaht tayin etmişti.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev, Kayseri'de büyük bir cami yaptıran Mahperi Hunat Hâtun'un oğludur. Tahta çıktığında 15-16 yaşlarında idi. Devlet işlerinde oldukça tecrübesizdi. Etrafına toplanan ve kendisini sultan yapan devlet adamları da kendisi gibi liyakatsizdi. Tahta çıktıktan bir müddet sonra anneleri ile birlikte Kılıç Arslan ve Rükneddin

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

ismindeki iki küçük kardeşini ortadan kaldırmıştır. Bu şehzadelerin cesetleri de muhakkak ki Kümbethâne'ye konmuştur. Annelerinin türbesi ise kuması Hunat Hatun'un ki gibi Kayseri'dedir ve Sivas yolunda Çifte kümbet ismi ile anılmaktadır. Keyhüsrev'in saltanatı'nın başında Türkmenlerce başlatılan Babai isyanı devlete büyük gaileler açmış, 1243 yılında Sivas yakınında Köseadağ'da büyük Selçuklu ordusunun Moğollar'a karşı hezimete uğraması ile ülke doğrudan Kayseri'ye kadar istila edilip yakılıp yıkılmış ve yapılan anlaşma ile devlet Moğollar'a bağımlı hâle gelmiştir. Bir müddet sonra da Keyhüsrev Alanya'da vefat etmiş ve cesedi Konya'ya getirilerek Kümbethâne'ye defnedilmiştir.

II. Keyhüsrev 1246 yılında genç yaşta (25 yaşında) öldüğünde üç küçük oğlu bulunmaktaydı. Emirler önce büyük şehzade II. İzzeddin Keykâvus'u 8-9 yaşlarında sultan ilan ettiler. Ancak bir müddet sonra Moğollar (Güyük Kaan) ülkeyi ortanca kardeş IV. Kılıç Arslan'a vermek isteyince kardeşler ve taraftarları emirler arasında mücadele başlamış, neticede devrin itibarlı devlet adamı Celâleddin Karatay (Kayseri'de Karatay Kervansarayı'nı yaptıran) tarihte ilk defa olmak üzere üç kardeşi yani II. İzzeddin Keykâvus, IV. Rükneddin Kılıç Arslan ve II. Alâeddin Keykubad'ı müştereken sultan ilan ederek bir müddet karışıklığı önlemiştir. Bu üçlü saltanat Karatay'ın vefatı ve küçük kardeş II. Alâeddin Keykubad'ın Moğollar'a elçi olarak gönderilirken yolda öldürülmesi üzerine son bulmuştur. Keykubad'ın cesedi Erzurum veya Erzincan'da defnedilmiştir. Kalan kardeşlerden Kılıç Arslan ağabeyine karşı mücadeleye girişmiş, ancak Kayseri'de Kızılırmak kenarında Yuvalı Köyü yakınında Ahmet Hisari'nde iki kardeş arasında yapılan savaşta mağlup ve ağabeyi II. Keykâvus'a esir olmuştur. Böylece 1254 yılında II. Keykâvus tek başına sultan olmuştur.

II. Keykâvus Moğollar'ın ağır vergi taleplerine uymayınca Moğol ordusu Konya'ya girmiş, Keykâvus kaçıp Bizans'a iltica etmiş, tahtada IV. Kılıç Arslan geçmiştir (1257). Ancak Moğolların ayrılması ile aynı yıl geri dönen Keykâvus Konya'yı tekrar ele geçirmiş, Kılıç Arslan da Moğollar'ın yanına gitmiştir. Neticede Moğol hakanı Mengü Kaan Selçuklu ülkesini ikiye bölüp Kızılırmak sınır olmak üzere doğu Kılıç Arslan'a. Batı da Keykâvus'a verilmiştir. Buna rağmen Keykâvus Moğollarla uyumlu olamamış, onlarla anlaşan Kılıç Arslan 1262'de Konya'yı tekrar ele geçirerek tek başına Sultan olmuştur. Keykâvus da Mısır Türk Memluk Sultanı Baybars'tan yardım istemiş, ancak bu gerçekleşmeyince Bizans'a iltica etmiş, orada önce iyi karşılanmış ve sonra Moğollar'ın baskısı ile hapsedilince, Altınordu hükümdarı Bereke Han tarafından buradan alınıp çocukları ile birlikte Kırım'a yerleştirilmiş ve orada vefat etmiştir. 1262 de IV. Kılıç Arslan tek başına Sultan olmuş ama ülkede asıl yetkili Moğolların adamı olan veziri Pervane Münezzeh Süleyman olmuştur. Sinop'u işgalden kurtarıp orada kendisi ve çocuklarına ait bir beylik kuran Pervane'ye karşı çıkan genç sultanı, veziri Moğollar'dan aldığı yetki ile Aksaray'da boğdurarak hayatına son verdi. Öldüğünde 28-30 yaşlarında olan sultan'ın cesedi buradan Kümbethâne'ye nakledilmiştir (11).

IV. Kılıç Arslan'ın yerine sultan yapılan oğlu III. Gıyaseddin Keyhüsrev henüz 4-5 yaşlarında idi ve tabii devletin bütün yetkileri Süleyman Pervane'de bulunuyordu. Bu arada Moğollar'ın baskı ve zulmünden bunalan halk ve idareciler onlara karşı çareler arıyorlardı. Nihayet 1276 senesinde Selçuklu emirleri Hatiroğulları Kayseri'de Moğollar'a karşı isyan edip Anadolu'yu onlardan kurtarmak için Memluk Sultanı Baybars'ı imdada çağırdı. Baybars buna uygun cevap verdi ise de o yıl hazırlıkları tamamlayamadığı için gelemeyince Moğollar da isyanı feci şekilde bastırdı. Ertesi yıl (1277) bu defa vezir Pervane Münezzeh Süleyman'ın da gizli daveti üzerine Anadolu seferine çıkan Baybars, Elbistan'da büyük bir Moğol-Selçuklu ordusuna karşı zafer kazanıp birçoğunu kılıçtan geçirdikten sonra Kayseri'ye kadar geldi ve burada Selçuklu tahtına çıktı. Ancak kendisini çağıran Pervane'nin korkudan çekilip kendisine yardımcı olmaması sebebi ile kısa sürede geri döndü. Moğollar bunun da intikamını günahsız Anadolu halkından çıkarıp Pervane'yi de idam ettiler.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Aynı yıl Moğol ve mevcut Selçuklu idaresine karşı harekete geçen Karamanoğulları Konya'yı ele geçirip Kırım'da vefat etmiş olan II. Keykavus'un oğlu olduğunu belirttikleri Siyavuş'u II. Keyhüsrev'in yerine Selçuklu tahtına çıkardılar. Ancak kısa sürede Moğol ve Selçuklu kuvvetleri isyanı bastırdı ve Türkçe'yi resmi dil ilan eden isyanın elebaşısı Karamanoğlu Mehmet Beyi ve Siyavuş'u (Selçuklular ona sahtekâr diye Cimri adını vermişlerdir) öldürdüler. Kümbethâne'den alınan ve isyancıların eline geçmiş bulunan Alâeddin Keykubat'ın sancağı da kurtarıldı(12).

II. Keykâvus Kırım'da vefat ettiğinde geride Mesud, Kılıç Arslan, Geyumers, Siyavuş ve Feramurz adlı beş oğlu kalmıştır. Bizans'ta küçük yaşta kalan altıncı oğlu orada Hıristiyan yapılmış ve Melik Kostantin ismini almıştır. Anadolu'ya geçip sultan olma teşebbüsünde bulunan Siyavuş (Selçuklular onun hanedandan olduğunu kabul etmediklerinden cesedinin Kümbethâne'ye konması söz konusu değildir) tan sonra 1280 yılında Mesud İran'a, İlhanlı hânı Abaka'ya giderek kendisini III. Keyhüsrev'in yerine sultan yapmasını istemiş, Abaka ve ölümü üzerine yerine geçen Ahmet Teküdar, eskiden olduğu gibi Selçuklu ülkesini ikiye bölerek doğuya Mesud'u, batıya da Keyhüsrev'i tayin etmişlerdir. Müslüman olan Ahmet Teküdar'ı öldürerek yerine geçen Argun Keyhüsrev'i Erzincan veya Erzurum'a getirtip burada hanedana uygulanan usulle yayın kirisi ile idam ettirmiş ve Anadolu Selçuklu Sultanlığına Mesud'u II. Mesud olarak 1284 yılında tayin etmiştir. III. Keyhüsrev öldürüldüğünde 28 yaşında idi (13). Onun cesedini Konya'ya götürülüp götürülmediği hakkında bir bilginimiz bulunmamaktadır. Kırım'da ölen II. Keykâvus da cesedinin Konya'daki ecdat türbesi Kümbethâne'ye nakledilmesini vasiyet etmiştir. Her iki sultana ait oldukları yerde herhangi bir türbe bulunmadığından ihtimal ki cesetleri sonra'dan Konya'ya nakledilmiştir.

II. Mesud, Moğolların tayini ile sultan olmuştur ama bu sultanlık bir gölgeden ibarettir. Anadolu'da bütün idari yetkiler artık Moğol vâli ve idarecilerine aitti. 1285 yılında bu defa öldürülen III. Keyhüsrev'in iki çocuğunun Konya'da tahta çıkarılması teşebbüsü olmuş ancak bu çocuklar Argun Han'ın yanına gönderilerek orada öldürülmüş ve başları Anadolu'ya gönderilmiştir. Şehzadelerin başları herhalde Kümbethâne'ye konmuştur. III. Keyhüsrev'in diğer oğlu ve Selçukluların son sultanı V. Kılıç Arslan hakkında aşağıda malumat verilecektir.

II. Mesud'un diğer kardeşleri Kılıç Arslan, Geyumers ve Feramurz da Anadolu'ya geçip burada yeni oluşmakta olan Türkmen Beyliklerine dayanarak saltanat mücadelelerine giriştiler ise de muvaffak olamadılar. Mesud onların bazılarını acıyarak geçimleri için tahsisler yaptı ise de bunlardan Kılıç Arslan ve Geyumers kendisine karşı çıktıkları için öldürüldüler. Feramurz ise attan düşerek öldü. Bunların cesetlerinin nerede gömüldüğü, Kümbethâne'ye nakledilip nakledilmediği belli değildir.

Sözde sultan II. Mesud Anadolu'da kendi devletlerine isyan eden Moğol kumandanlarının elinde oradan oraya sürükleniyordu. Nihayet yeni İlhan Gazan Mahmut onu 1296 yılında sultanlıktan alıp sürgüne gönderdi. Selçuklu tahtı iki sene boş kaldı. Nihayet 1298 yılında Feramurz'un oğlu III. Alâeddin Keykubat saltanata getirildi. Fakat bu ahlak yoksunu olan zat ve adamları aynı Moğollar gibi halka zulümler icra edip yanlış hareketlerde bulunduğundan 1301'de İran'a çağırılıp İsfahan'da ikâmete mecbur edildi ve hayatı orada sona erdi. Cesedi orada bulunan büyük Selçuklu Sultanları türbesine defnedildi. Yerine 1302 yılında İran'da sürgünde bulunan II. Mesud tekrar sultanlığa tayin edildi ve Konya'ya gönderildi. Onun bu sözde saltanatı 1310 yılına kadar sürmüş, Kayseri'de öldüğü belirtilen bu sultanın cesedinin Amasya yakınındaki Simre kasabasına gömüldüğü gibi mübhem bilgiler verilmiştir. Yerine bir kayda göre III. Keyhüsrev'in oğlu V. Kılıç Arslan geçti deniliyorsa da artık hanedan iyice sükût etmiş ve nihayet 1318 yılında ilhanlıların Anadolu vâlisi olup Anadolu'da ayrı bir devlet kurma teşebbüsünde bulunan Demirtaş tarafından hanedanın

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

mevcut üyeleri tamamen ortadan kaldırılarak Anadolu Selçukluları'na son verilmiştir. Buna rağmen kurulan Anadolu Beyliklerine iltica eden bazı Selçuklu hanedanı üyelerinin isimleri bu asrın sonuna kadar bazı siyasi hadiselerde zikredilmiştir (14). Hanedanın bu şekilde tamamen ortadan kaldırılma olayları esnasında veya daha sonraları ölenlerin cesetlerinin Kümbethâne'ye konulup konulmadığı hakkında bilgilerimiz bulunmamaktadır. Konya bu tarihlerde önce Moğol vâlilerinin elinde kalmış, sonra da Karamanoğulları'nın başkenti olmuştur.

Aşağıdaki listede görüleceği üzere 25 adet büyük küçük kafatasının bulunduğu türbede, yukarıda da belirtildiği gibi tam olarak kimlerin cesetlerinin bulunduğu belli değildir. Ancak bazı sultan veya şehzadelerin kesin olarak cesetlerinin buraya defnedilmiş olduğu yukarıda zikredilen tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu arada şu fikir de ileri sürülebilir. Bizzat Konya'da vefat eden sultan veya şehzadeler tahnit edilmeden veya buna gerek duyulmadan türbe içinde toprağa gömülmüş olabilir. Konya dışında ölenler ise mecburen nakil gerekçesi ile tahnit edilmiş olup bunlar gömülmeden türbede açığa konmuş olmalıdır. Bu durumda açıkta tespit ettiğimiz kemiklere ilaveten gömülü bir hayli kemik daha var olmalıdır ve bu gömülü olması gerekenlerin bir kısmı da belki kadınlara aittir.

Tarihi kayıtlara göre Kümbette cesedi bulunan veya bulunması icap eden hanedan üyeleri şunlardır:

- 1- Şahinşah?
- 2- I. Gıyaseddin Mesud
 - Devlet (I. Mesud'un oğlu, II. Kılıç Arslan kardeşi)
 - I. Mesud'un oğlu Şahinşah'ın çocukları
- 3- II. İzzeddin Kılıç Arslan
- 4- II. Rükneddin Süleyman Şah
 - II. Kılıç Arslan'ın oğlu ve II. Süleymanşah'ın kardeşi Ankara Meliki Mesud ve iki oğlu?
 - II. Kılıç Arslan'ın diğer oğulları?
- 5- III. İzzeddin Kılıç Arslan?
- 6- I. Gıyaseddin Keyhüsrev
 - Celâleddin Keyferidun (I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in oğlu ?)
- 7- I. Alâeddin Keykubad
 - I. Alâeddin Keykubad'ın oğulları ve II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kardeşleri Kılıç Arslan ve Rükneddin ?
- 8- II. Gıyaseddin Keyhüsrev
- 9- IV. Rükneddin Kılıç Arslan
- 10- II. İzzeddin Keykâvus?
- 11- III. Gıyaseddin Keyhüsrev?
 - II. Keykâvus oğulları Kılıç Arslan, Geyumers ve Feramurz ?
 - Son sultan V. Kılıç Arslan ve 1318 yılında öldürülen hânedan üyeleri?

SELÇUKLU SULTANLARI'NIN İSKELETLERİ

Süleyman Şah'la başlayıp V. Kılıçarslan'la sona erdiği kabul edilen **Türkiye Selçuklu Devleti'nin** başkenti Konya'da Alâeddin tepesinde adına "**Kümbet'üs Sultan**" veya "**Kümbethâne**" denilen anıt mezarda yaptığımız bu çalışma ile şu soruların cevabını bulmayı amaçladık:

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

1. Kumbethane'nin lâhit odasındaki lâhit sayısı ile alt katta ki cesetlikte bulunan çok sayıda insana ait iskelet sayısı mutabakat sağlıyor mu ve gerçekte burada kaç sultan yatıyor?
2. Bu çok sayıdaki ceset neden gömülmeyip de toplu halde üst üste yığılmış?
3. İskeletlerin cinsiyetleri ve yaşları nedir?
4. Buradaki kafataslarının klâsik antropolojik ölçüleri nasıldır ve bu ölçüler klasik Turan ırkı tiplemesine uygunluk gösteriyor mu?
5. Kafatasları ve diğer kemikler üzerinde herhangi darp izleri var mı?
6. Kafatasları ve diğer kemikler üzerinde patolojik değişiklikler mal formasyonlar var mı?
7. Mezar odasında iskeletlerden başka etnografik eşya var mı?

İşte, tarihe ve araştırmacılara ışık tutacağına inandığımız bu soruların cevabını aramak üzere çalışmalarımıza kümbetin üst katında bulunan lâhit odasından başladık.

Burada üzerlerinde bazı ayetler ile sultanların lâkap ve unvanlarını taşıyan nefis Selçuklu çinileri ile kaplı sekiz adet lahit bulunmakta idi. Ancak bu çinilerin herhalde bir tamir sırasında olsa gerek orijinal sırasının bozulduğunu ve rasgele dizildiği için okunamaz duruma getirildiğini gördük.

Bu konudaki tarihi kayıtlar incelendiğinde ise; Bu lahitlerin **I.İzzeddin Mesud, II. İzzeddin Kılıçarslan, I.Gıyaseddin Keyhüsrev, II.Rükneddin Süleyman Şah, I.Alâeddin Keykubad, II.Gıyaseddin Keyhüsrev ve IV.Rükneddin Kılıçarslan** isimli sultanlara ait olduğu anlaşılmaktadır.

Daha sonra kümbetin doğuya bakan dar basamaklarından indiğimiz ceset odasında yer döşemesi geniş sal taşları ile kaplı idi ve duvarlar kara şekilsiz taşlarla örülmüş ve derzleri horasanla sıvanmıştı.

İlk iş olarak içeride kaç kişiye ait iskelet bulunduğunu anlamak üzere kafataslarını ve alt çene kemiklerini(Mandibula) ayırt ettik ve yirmi iki adet kafatası ile yirmi beş adet alt çene kemiği tespit ettik. Aradaki bu üç fazla alt çene kemiğinin çok küçük yaşlarda ölmüş bulunan üç adet bebeğe ait olduğu anlaşılıyordu. Bunların kafatasları ise henüz suturalar (kafatası kemiklerini birbirine bağlayan eklemler) yeterince oluşmadığı için dağılmıştı.

Mevcut iskeletlerin tamamının erkeklere ait olması muhakkaktı. Çünkü I. Mesud'tan itibaren hemen hepsi açıkta yatmakta olan mummyalı olan cesetlerin yanına kadın cesetleri konulması inanç sistemimize uygun bir davranış olamazdı.

Numaralayarak incelediğimiz kafatasları üzerinde "baş indeksi (E-E/G-Si)x100, düşey indeks (B-Br/G-Si)x100 ve genişlik indeksi (B-Br/E-E)x100" formüllerine uygun olarak yaptığımız antropolojik ölçümlerde tamamının ortalama 87,2 değerle: "**Brachoccephale=Brakisefal**" yani önden arkaya kısa, 88,9 değerle: "**Hyci cephal=Hisisefal**" yani yüksek ve boylu, 101,6 değerle de "**Sytenocephale=stenosefal** yani dar kafa özelliklerini taşıdıklarını tespit ettik.

Ayrıca beş adedinde kesici alet darbesi izlerini gördük. Bunlardan (1) numaralı kafatasının 40-45 yaşlarında olduğu, Sol parietal kemiğin temporal kemiğe yakın yerinde(sol kulak üstü) 3.2 cm uzunluğunda yatay bir kesik ile occipitalenin ortalarında 6.6 cm genişliğinde ve 2.3 cm derinliğinde ikinci bir kesik görüldü. Ayrıca parietallerin ve occipitalenin kesiştiği yerde enseden tepeye doğru vurularak açılmış 8x4.2 cm ebadında bir delik görüldü. (2) numaralı kafatasında; Parietal-occipital sınırında 8.2x9 cm ebadında bir delik ile arka occipitalede 12x10 ebadında kesici bir aletle açılmış bir delik görüldü. (3) numaralı 32-40 yaşlarında olduğu tahmin edilen kafatasında; sol üst yarım damak, sol burun kemiği, frontal kemiğin bütün sol göz çukurunu içine içine alan bölümü ile şakak kemiğinin bir kısmını içine alan 10x8.5 cm bir delik ayrıca sol occipitale ve sol temporal kemiklerinde 6x5 cm çapında ikinci bir delik ile sol parietalde 4 cm uzunluğunda bir kesik, bunun 4 cm

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

üstünde 2.5 cm uzunluğunda ikinci bir kesik ve alın kemiğinde de 3 cm uzunluğunda bir kesik görüldü. Yaşının 40 tan küçük olduğu tahmin edilen (4) numaralı kafatasının sol temporal kemiğinin ortasında, arkusun 1 cm üstünde yarım ay şeklinde yukardan aşağıya doğru vurularak açılmış 6x2.4 ebadında bir delik tespit edildi. (15) numaralı 20-30 yaşlarında olduğu anlaşılan kafatasının da üst çenesi tamamen kesici bir aletle koparılmıştı.

Kafataslarından yaş tahminine gelince diş indifalarından ve suturaların kapanma zaman farklarını değerlendirerek; 4 adedinin 3 ve daha az yaşlarda olduğunu, 3 adedinin 4-5-6 yaşlarında olduğunu, 2 adedinin 15-16-17 yaşlarında olduğunu, 2 adedinin 25-30 yaşlarında olduğunu, 1 adedinin de 70 yaşının olduğunu tespit ettik.

Mandibula(alt çene) kemiklerinin hiç birinde ortodontik çene ve diş anomalisine rastlanılmadı. 4 tanesinin bütün dişleri tamam olup,6-7 tanesinde ise muhtelif çürük dişler görüldü. Yalnız bir tanesinde bütün dişlerin döküldüğü ve diş kretlerinin düzelmiş olduğu tespit edildi.

Kafatasları üzerinde ve diğer kemiklerde çeşitli hastalıklara bağlı belirgin bir deformasyona rastlanılmadı.

Bütün kemik yığını içinde bir tek tors (göğüs) parçası dışında mumyalı doku izine de rastlanılmadı.

Mezar odasında 200x60 ebadında kapağı olmayan işlenmiş ve yazısız bir taş lâhitin dışında etnogafik başka bir eşyaya rastlanılmadı.

Sonuç olarak: Anadolu'yu bizlere vatan yapan bu büyük insanların hayatlarındaki çilelerinin ölümlerinden sonrada devam ettiği gerçeği Konya Alâeddin Tepesi Sultanlar Kümbeti'nden milletimizin ayıbı olarak bize acı acı haykırmaktadır.

NOTLAR

- 1- Prof. Dr. Orhan Cezmi Tuncer, Anadolu Kümbetleri 1, Selçuklu Dönemi, Ankara 1986, C. I, s. 178-183
- 2- Prof. Dr. Oktay Aslanapa, Türk sanatı II, MEB, İstanbul 1973, s. 127
- 3- Prof. Dr. Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İst. 1971, s. 45-82
- 4- Turan, s. 109
- 5- Turan, s. 94, 195
- 6- Turan, s. 203
- 7- Turan, s. 247, 248
- 8- Turan, s. 250, 252, Not. 36
- 9- Turan, s. 262
- 10- Turan, s. 290, 300
- 11- Turan, s. 530,531
- 12- Turan, s. 549
- 13- Turan, s. 579-585
- 14- Turan, s. 644, 645

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

KONYA KÜMBETHANE'DE BULUNAN ANADOLU SELÇUKLULARI SULTANLARININ ISKELETLERİ ÜZERİNDEKİ ÖLÇÜMLER.

KAFASI TAKRİBİ YAŞI Nu.	BAŞ İNDEKSİ		DÜŞEY İNDEKS		GENİŞLİK İNDEKSİ		ÜST ÇENE DİŞ FORMULÜ	DİĞER BİLGİLER
	E-E x 100 G-SI	E-E x 100 G-SI	B-B x 100 G-SI	B-B x 100 G-SI	B-B x 100 E-E	B-B x 100 E-E		
1	40-45	80	81,7	102	7	Çü	Sol parietalin temporele yakın yerinde (Kulak üstü) 3,2 Cm uzunluğunda yatay bir kesik. Occipitalde 6,6 Cm genişliğinde 2,3 Cm derinliğinde bir kesik - parietallerin ve occipitalin birleştiği yerde enseden tepeye doğru vurularak açılmış 8x4,2 Cm büyüklüğünde delik.	
2	Tesbit edilemedi	82,5	94	114	6	6 Çe	Parietal Occipital hududunda 8,2x9 Cm ebadında bir delik Arka occipitalde 12x10 Cm ebadında kesici bir aletle açılmış delik.	
3	32-40	88	94	107	6	Çü alveol 67 Çe kemikle ri	Sol üst yarım damak, sol burun kemiği, sol frontalın bütün göz çukuru üzerine olan bölümü şakak kemiğinin bir kısmını içine alan 10x8,5 Cm ebadında bir delik - sol occipital ve sol temporal kemiklerinde 6x5 Cm ebadında bir delik - sol parietalde 4 Cm uzunluğunda bir kesik - bunun 4 Cm üstünde 2,5 Cm uzunluğunda kesici alın kemiğinde 3 Cm yatay kesim	
4	40 tan küç.	81	84,8	104			Sol temporal ortasında arkusunun 1 Cm üstünde yarım ay şeklinde yukarıdan aşağıya doğru vurularak açılmış 6x2,4 Cm ebadında bir delik.	
5	40-50	92,5	92,5	100		Dışleri tamam.		
6	70 den bü.	89,2	89,2	100		6 Çe 15 Çü		
7	40 tan küç.	88,5	93,7	105,8		6 Çe 15 Çü		
8	40 tan bü.	81,4	84,8	104		Dışleri tamam.		
9	40 Cıvırı	88,8	87,7	98,6		3 22,45 M		
10	40 Cıvırı	87,2	83,7	96		Dışleri tamam - (Abrase)		
11	40 tan bü.	81	88	108,6		32 13,456 M		
12	40 tan bü.	93,7	93,7	100		65 Çü		
13	20-30	85	86	101		14-6 Çe		
14	Tesbit edilemedi	87,7	87,7	100		78 Çü Abrase		
15	20-30	87,7	87	99		Dışleri tamam	Üst çene kafatasından ayrılmış.	
16	16-18	96,9	90,9	93,7		76 Çü	Akil dişleri indifa etmemiş	
17	7	90,6	90,6	100				
18	4-5	91,3	89,5	97,9				
19	16-18	92,1	90,9	98,6				
20	4-5	88	88	100				
21	4-5	80,9	87,8	108,5				
22	4-5	Ölçülemedi	Ölçülemedi	Ölçülemedi				

Maksilla, frontal ve temporalın yarısı mevcut.

- a - BÜTÜN KAFATASLARI :
 Brachiocephale = Önden arkaya kısa.
 Hysicephale = Yüksek ve boylu.
 Stenocephale = Dar kafa.
 Özelliklerini taşımamaktadır.
- b - KAFATASLARI :
 - 22 Adet, Sağlam kafatası.
 - 3 Adet, dağılmış çocuk kafatasının kemikleri.
 - 25 Adet mandibula (alt çene) kemiği mevcuttur.
- c - KAFATASLARINDAN :
 4 Adedi: Kesici alet darbesi.
 4 Adedi : 4 Yaş ve daha altında.
 3 Adedi : 4 Yaş ve üstünde (4.5-6)
 2 Adedi : 15-16-17 Yaşlarında.
 2 Adedi : 25-30 Yaşlarında.
 1 Adedi : 70 Yaşının üzerinde.
- d - MANDİBULALARDAN :
 - 1 Tanesinde bütün dişler dökülmüş.
 - Hiçbir mandibula ve üst çenede ortodontik bozukluğa rastlanmadı.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

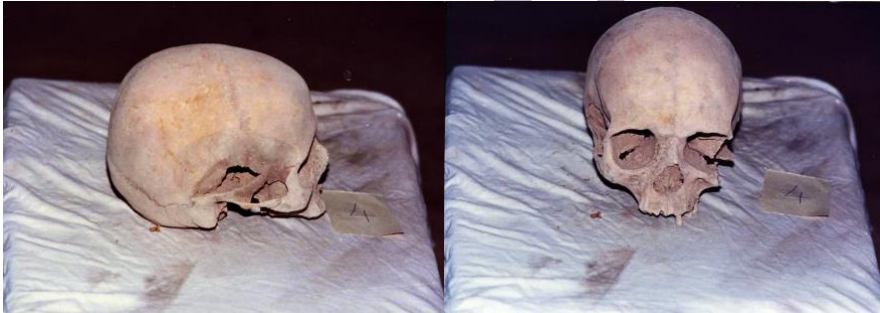
(1) Numaralı Kafatası

(2) Numaralı Kafatası

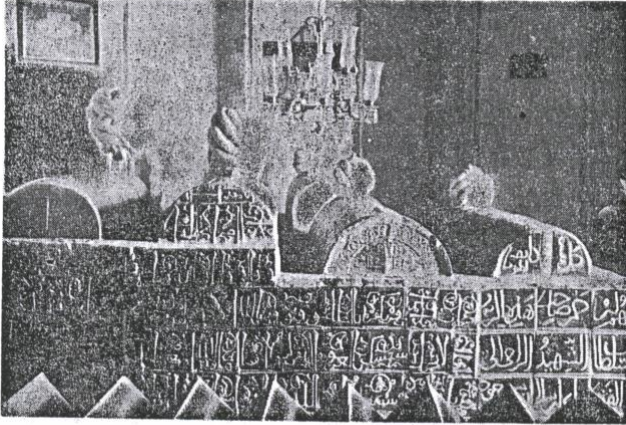
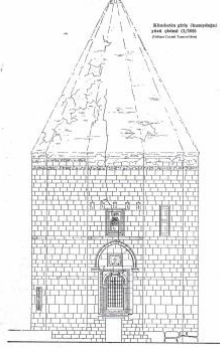
(3) Numaralı Kafatası

(4) Numaralı Kafatası

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

— Konya Alaeddin Camisi avlusunda 2 Kılıç Arslan Kümbeti.
Çini sandukalar (fotoğraf H. Karamağaralı'dan)

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.